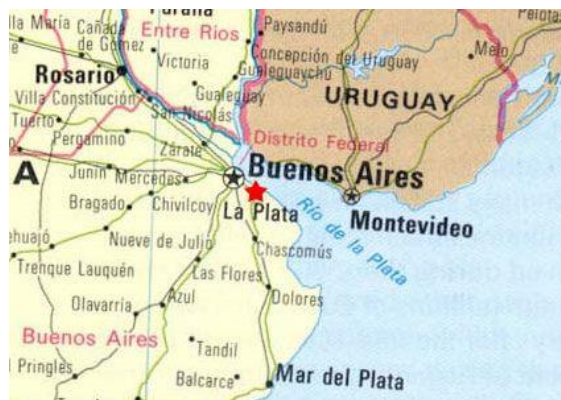

Almanac de Interlingua

Numero 88 – Julio 2017

Editor: Cláudio Rinaldi (almanacdeinterlingua@yahoo.com.br)

Le bombardamento de Buenos Aires

Punta del Este es tanto parve que illo non figura in le majoritate del mappas de Sudamerica, ma le touristas lo cognosce ben per su plagias e su casino. Le península sur le qual iste municipio es situate indica le precise loco ubi termina le Fluvio Plata e comencia le Oceano Atlantic, 140 kilometros al est de Montevideo. Ben proxime a illo es un village ancora minor, Laguna del Sauce, cuje nomine era a puncto de facer parte del historia del Secunde Guerra Mundial.

Il era 1940. Le truppas nazista habeva justo occupate Francia e toto indicava que a qualcunque momento illo poterea tentar le invasion de Grande Britannia. Practicamente sol in le mundo contra le Tertie Reich, le governmento de Winston Churchill sollicitava le adhesion del Statos Unite, que remaneva ancora neutral. In iste anno de incertitudes, le intelligentia britannic armava un manovra delirante pro convincer le statounitese del menacia nazista mundial e eligeva Uruguay como scenario de su intriga. London faceva le governmento statounitese creder que le parve e improtecte pais sudamerican poterea esser prise per fortias nazista sparse intra Uruguay e anque per truppas venite de foras.

Secundo documentos que le britannicos divulgava al epocha, le base nazista servirea como trampolin pro invasiones posterior de Argentina e de Brasil. Le statounitese se convinceva de que iste manovra era possibile, ma non del modo planate per le britannicos: le intention original era causar timor al Statos Unite, e allora offerer le base naval que illes habeva in le Insulas Falklands como puncto operational in le Atlantico Sud. In cambio de iste base e alteres in Guyana, le Caribe e Terra Nova, Churchill intendeva obtener naves de guerra statounitese pro fortificar le defensa britannic contra attaccos german.

Ma, in vice de pensar sur le utilisation del bases britannic, le Statos Unite preparava planos pro installar un base in Uruguay ipse, proxime a Punta del Este, de ubi circa mille hydroaviones poterea combatter le nazistas sur le Fluvio Plata e, si necessari, bombardar Buenos Aires, al epocha ja cognite como centro de activitates pronazista in Sudamerica.

Un investigation sur ista caso se conduceva in 2005 per le uruguayo Antonio Mercader, ex-ambassador de su pais in le Organisation del Statos American e ex-ministro de education del presidente Jorge Batlle (2000-2005). Iste familiar de Ramón Mercader – ille qui assassinava Leon Trotsky in 1938 – discoperiva que, sub influxo del rumores britannic, le Statos Unite comenciava a planar un attacco preventive pro inhibir le menacia nazista. Un reporto del FBI faceva espaventabile comparationes: le fortias armate uruguayan non superava 25 mille homines, durante que le “population del Axe” in Uruguay attingeva 216 mille personas, le majoritate italianos, plus alcun milles de germanos e 250 japoneses.

Le presume conspuration nazista habeva su confusiones: le servicio secrete statounitese indicava cinque citatanos german residente in Montevideo como spiones nazista, e plus tarde discoperiva que quatro de illes era judeos german, evidentemente antinazistas. Secundo Mercader, le incognoscencia sur celle lontan region sudamerican eran tanto grande que le secretario de stato Cordell Hull sovente confundeva Uruguay con Paraguay.

Le specialista nordamerican concludeva que le loco adequate pro armar un base e impedir o al minus blocar le avancio nazista esserea le village Laguna del Sauce, presso al balneario de Punta del Este, que contava sur un laguna unic in iste region como base pro le hydroaviones. Le plano era elaborate per le officiales de marina Albert Benjamin e William Brereton, qui jammais explicava de ubi provenirea un tal flotta de iste aviones. Le idea del base non era abandonate e, in 1942, con un governamento argentin que collaborava poco discretamente con le Reich, on speculava novemente sur controlar le transito de naves per le Fluvio Plata e, in caso necessari, bombardar Buenos Aires a partir del base de Laguna del Sauce. Totevia, Argentina non entrava al guerra e le bombardamento era archivato.

Partialmente traducte e partialmente adaptate del essayo *Os argentinos* (paginas 130-131), per Ariel Palacios, publicate in Brasil per le editora Contexto.

Le lingua anglese post le Brexit

Quando le Tractato de Paris fundava le Communitate Europee del Carbono e Aciero in 1951, le Regno Unite preferava non devenir un membro sue. In 1960, illo se inscribiva pro adhesion, ma le tunc presidente francese Charles de Gaulle vetava le ingresso britannic, que solo se efectivava in 1973. Al epocha, 67,2% del electores britannic supportava que lor pais deveniva membro del Communitate Economic

Europee. Un nove consulta popular eveniva in 2016, quando 51,9% del votantes expressava lor desiro de abandonar le Union Europee.

Desde tunc on ha speculate sur le futuro del anglese como lingua franca del europeos. Sin le britannicos, le anglese remane native a 5 milliones de irlandeses e malteses, duo populos que ha demonstrate interesse in promover lor lingua original, le gaelico e le maltese respectivamente. In un universo de 450 milliones de citanos europees, le anglese haberea tante representativitate que linguas como le finnese e le slovacco, e minus que le greco e le portugese. Per iste motivo, alcun personas defende que le anglese non deberea plus esser usate pro administrar le Union Europee. In octobre del anno passate, le negotiator europees del Brexit suggereva que iste question deberea conducir se in francese, su lingua native. Plus recentemente, le presidente del Commission Europee faceva su discurso in francese e affirmava que “le anglese ha perditte importantia” in Europa.

Ma le question pote contemplar se per altere angulo. Liberate de un vision anglocentric, le anglese deveni un lingua neutral pro le statos que remane parte del Union Europee. Essente ja le lingua estranier le plus ben dominate per le majoritate del europeos, illo deveni un lingua franca ideal, tanto impartial como Esperanto e tanto comprensibile como Interlingua. Plus, illes qui vole immigrar al Regno Unite forsan deberea probar lor fluentia al autoritates britannic, debente studiar le lingua plus profondemente. Il es possibile que le anglese termina, dunque, ancora plus promote que illo ja lo ha essite desde que le Regno Unite se univa al projecto europees.

On ha dicte ja que Grande Britannia pote devenir Parve Anglaterra in un futuro proxime, specialmente si Scotia reprende su ambition independentista. Le anglese pote, de facto, terminar official solmente in Anglaterra, ja que le linguas scotese e gallese ha essite officialisate in lor regiones de origine post le Devolution. Malgrado isto toto, il es probabile que le anglese remane le lingua franca non solo del europeos, ma de tote le partes del mundo que se ha integrate al globalisation.

Per que le chineses non colonisava America?

Con terras productive, animales domestic e climate favorabile, Europa habeva, tal como China, le perfecte ambiente pro supportar un grande population e permitir le developpamento de societates complexe. Distinctemente de China, totevia, Europa es divide in multe regiones insulate per fluvios, montes, baias e peninsulas. Per iste peculiaritate geographic, nulle entitate politic poteva controlar tote le continente e Europa se componeva, dunque, con plure paisas que competeve le unes contra le alteres

per medio de commercio e guerras. Le europeos debeva competer ancora contra le imperios Islamic al sud e Ottoman al est, e tante competition favoriva avantios pro technologia, strategias militar e organisation politic. Plus, viver confinate con altere personas e con animales domestic duceva le europeos a immunisar se contra maladies mortal, lo que dava a illes un avantage biologic sur le nativos american.

Quando le Imperio Ottoman batteva le Imperio Roman, le europeos era fortiate a incontrar alternativas minus costose de commercio con Asia. Illes terminava discoperiente le Nove Mundo, que era plen de ressources. Portugeses e espanioles commenciava a colonisar America, deveniva terribilmente ric e potente e assi obligava altere pais europees a facer le mesme cosa a fin de accompagner lor progresso e remaner competitive.

China jammais confrontava un competition assi, gratias a su relative insulation. Su territorio es circumvallate per desertos, catenas montaniose e forestes tropical que functiona como frontieras natural, auxiliata per le Grande Muralia constructe al nord. Lo que hodie se cognosce como China era composite antea per differente tribos e clans, ma illos terminava unificate sub le dominio del chinesis del ethnia han. Altere ethnias e linguas subsiste usque hodie, ma ja multo assimilate per le cultura han. Con tote iste grande area sub lor controlo, le chinesis habeva nulle incentivo pro ingagiar se in nulle cursa colonial – como anque Russia. China solo se sentiva fortiate a modernisar se post que le europeos e le japoneses lo invadeva.

Assi mesmo, le transferentia de population de ethnia han al regiones Tibet e Xinjiang ha character colonial, ben que in terras contigue, como un forma de expansion del territorio. Post le initio del globalisation, on considera que China practica le colonialismo in le continente african tamben, le partes le plus povre del qual ha essite neglecte per le Occidente desde le independentia del ex-colonias europees.

Basate in responsas al demanda *Why is it that only the Europeans were able to colonise most of the world?*, in le sito quora.com.

Tredecce lectiones

Tredecce lectiones que le studiantes solo comprende post que illes ja non va al schola:

1. Orthographia non es un detalio.
2. Calcular es necessari. Non raro, mentalmente.
3. Le anglese es nostre latino.
4. On solmente cambia le historia si on ha studiate le historia.
5. Il ha multe analphabetos qui sape leger e scriber.
6. Il vale le pena memorisar le tabula de multiplication.
7. Arte e litteratura se associa a plenitude.
8. Le scientias face plus que le deos quando tu sanitate es debile.
9. Errores de geographia causa constriction. Pro ambe partes.
10. Le repasto non es lo que le schola ha de melior a offerer.
11. Celle historietta de que il es jamais troppo tarde... es un mentita.
12. Professores debe instruer, non educar.
13. Non se ha inventate ancora ulle cosa melior que un classe expositive.

Le version original in portugese de iste texto pote leger se in <http://naughts-n-crosses.blogspot.com.br/2016/06/treze-licoes-que-os-alunos-so-entendem.html>.

Record de refugiatos

In 1997, il habeva in tote le mundo 33,9 milliones de refugiatos. Al fin de 2016, le quantitate de personas refugiate attingeva 65,6 milliones, le plus alte del historia secundo Acnur (Alte Commissariato del Naciones Unite pro le Refugiatos).

Iste numero equivale al integre population del Regno Unite e include 22,5 milliones de refugiatos propriemente, plus 40,3 milliones de personas dislocate intra lor proprie pais, plus 2,8 milliones de personas cuje sollicitation de refugio attende analyse. In commun, illes totes vive in campos de refugiatos e altere locos similemente precari.

In comparation con le anno anterior, le numero de refugiatos augmentava 23% in 2014, 12% in 2015 e finalmente 7% in 2016 – iste ultime dato se traduce in 1,1 million de personas plus.

Le guerra civil syrie, que desde 2011 ha causate le morte de 500 mille personas, ha producte le cifras le plus alte: 5,5 milliones de refugiatos e 6,3 milliones de dislocatos interne. Le summa de iste duo gruppos human representa le medietate del population national. Le secunde plus grande population refugiate es le afghanis (4,7 milliones), e in sequentia veni le iraqis (4,2 milliones) e le sud-sudanese (1,87 million).

Le paises in developpamento recipeva 84% de tote le refugiatos del mundo. Lo que recipeva le plus es Turchia, con 2,9 milliones, 98% de illes proveniente de Syria. Pakistan ha le secunde plus grande contingente, de 1,4 million, quasi totes afghanis. Le tertie in iste lista es Libano, qui alberga 1 million de personas in refugio.

Le participio passate feminin como utensile derivational

Un methodo de derivation currente in le linguas romanic es utilizar le forma feminin del participio passate pro formar substantivos abstracte denominante un evento. Assi, un *camminata* es un evento in que on cammina; un *cadita* es un evento in que on cade; e un *curra* es un evento in que on curre.

In Interlingua, le mesme senso se obtene per vices con le suffixo *-ada*. Io memora un debatto in que on argumentava si un evento in que on bicycla se deberea denominar *bicyclata* o *bicyclada*. Iste suffixo sona ben in parolas que lo porta naturalmente, como *promenada* (del francese *promenade*), ma non tanto in formas create artificialmente, como *currada*.

Le participio feminin pote indicar sensos diverse tamben: *entrata* e *sortita* non es eventos, ma passages per ubi on entra e sorti; e *pensata* e *trovata* es le resultado producte per le actos de pensar e trovar. Plus, un analogia permette accrescer le termination regular *-ata* a un base non-verbal, como in *buccata* e *manata*, le portion que un bucca e un mano succede continer. Altere construction typic del language informal romanic consiste in utilizar le participio feminin pro indicar le concretisation de un action: un *oculata* es le resultado concrete de ocular, o sia examinar con le oculos. In espaniol e portugese, iste parolas se forma multo liberemente, sovente in diminutivo, e se usa con le verbo *dar*: *Io dava solmente un oculatetta rapide al papiros; deman io los legera plus attentivamente. Io debe dar un sortitetta de cinque minutas, ma tu pote restar ci.*

Le empleo del participio feminin non es productive in Interlingua, il es dicer, on non poterea crear parolas nove per iste methodo, ma solmente reproducer parolas que ja era create in le linguas de controlo. Per exemplo, le evento in que un interpresa falle non se pote denominar *fallita*, ma solmente *fallimento*, le forma que figura in le IED. A Interlingua manca, ancora, un parola equivalente in senso al portugese e espaniol *ida*, italiano *andata*, catalano *anada* – si on poteva utilizar le participio feminin de *ir*, como face le linguas romanic, iste parola esserea *ita*.